MAIGRET PÅ DÅLIGHETER

Den senast översatta boken av *Georges Simenon (Maigret* på sattjälsbh, Bonniers, 10:50) beskriver med vanlig skicklighet en invecklad mordhistoria. Till Simenons bästa deckare hör boken emellertid inte, och för en gångs skull tar det sexuella rafflet så stor plats att man misstänker pornografiska avsikter; det hela blir emellertid mera otäckt än lockande.

H. T—N

NICHOLAS BLAKE

Stenbrottet

11:50

"— man gläds åt att få var i sällskap med en svanlöst kunnig och skarpsynt berättare."
Hans Ulfberg i Expressen.

En första klassens deckare

En NORSTEDTS bok

Fallet Hornborgasjön

Den misshandlade Hornborgasjön med en av de djupa kanalerna. Foto: P. O. Swanberg.

TVÅRS ÖVER ÅKRARNA sydväst om Hornborgasjön går Dagmansåsen i form av en lång rad mjukt rundade kullar förbi gården Dagmån och vidare ut i den sumpiga ödemark som är Hornborgasjön i nutiden. Klädda av rik lövskog sträcker sig åsen kanske flera kilometer ut i trädet och slutar med en spets eller udde, som bär namnet Ore näbb.

Dagmånsåsen har en gång som andra rullstensåsar utgjort en naturlig väg; i framtidens och medeltidens Sverige följde man gärna dessa torra, självgrusade vägbanker över kärr och morade. På jag en aprildag häromåret gick ut till Ore näbb såg jag verkligen att kärrygget under sin tjänna, fina grässvål gömmer en väg, obefaren sedan långt tillbaka i tiden. Denna väg, märkbar som en utplattning, en avfasning av "getaryggen", löper kulle upp och kulle ner och sänker sig till sist med åsen ut under träsket ytа. Den pekar mot nordost, mot Varnhem, och hade otvivelaktigt sin fortsättning över vattnet till den rika klosterbygden.

Det var egendomligt att stå där på en av de höga åskullarna och se ut över Hornborgaträsket. Vårens hårliga snösmältning hade fyllt detta mäktiga sjöbäcken på nytt, och för en kort tid, ett par flyktiga aprilveckor, blänkte forntidens Hornborgasjö som en minnesbild i verkligheten: vattnet stod öppet ända in under åsen och speglade den vilda oredan av hassel, ek, lind — stenåldersskogen. Våren hade återskapat en tidigare strandlinje, ungefärligen den kontur som finns angiven på väz gamla generalstabskarta, upprätt 1880—1891.

Plötsligt såg jag långt där ute mellan vidsenår och guldgula bladvassar en sig, en tung gammal åtgtjur, som vandrade fram helt makligt och allt emellanåt stannade för att bada i videt. Mörk och urtidslik gick han där i träsket, det plaskade och skvalade omkring honom; jag hörde intet ljud, men såg hur vattnet stänkte upp blixtrande i solen. En blå kärrhök strök fram över videna, i vacklande och vaggande jaktflykt. Tranor seglade högt i zymden över detta underliga, halvt overkliga landskap.

Det var en förvillad och förvillande syn, en sista mäktig bild av ett stycke natur som dör, men till det yttersta behåller ett drag av storhet. Till vidder om älgen syntes en öppen kanal, som skar linjerakt genom vide och vass. Det var en av de ofantliga avloppsgravar som nu löper kors och tvärs genom den gamla sjöbotten, samlar upp flödvattnet och är efter är skapar om den vårliga storheten till en synkedom, en halvtorr skog av ödende vassar, vidsnår och eländigt björkvuxy. Älgarna, som lockas ut i denna terräng får att smaka på videt, drunknar en efter en — ett tiotal om året! — i kanalerna med deras tvärbranta väggar; det är lätt att kasta sig i, men kan vara ytterligt svårt att komma upp ur en sådan grav.

Detta mänsvida trick, som inte är något riktigt trick, utan ett svårt misshandlat stycke av Sverige, ligger mitt i en av våra stoltaste bygder till skam och nesa för oss alla. Och — dubbelt sorgligt — denna skandal är förenad med en hänsynslöshet av lika stora mått och en obörsamhet i förhållande till lag och rätt som skulle verka helt otrolig om den inte vore ett dystert faktum.

Situationen, tecknad i ytterста korthet — handlingarna i målet tar upp flera tusen sidor —, är denna:

Anda fram till den senaste stora sjösänkningen, som fullbordades 1911, var Hornborgasjön en yppig, grund slättsjö med ett utomordentligt fågelliv, det förnämsta i sitt slag i hela Västsverige, och ett överflödande rikt fiske. Ingreppet gjordes för att bättre dränera en del utmed sjön belägna åkrar, som hade vunnits genom tidigare sänkning av vattenståndet. Detta var hela anledningen till ett arbete som skulle komma att åsuka miljoner och på ett ödesdigert sätt berörа hela sjön.

Vad hände nu, sedan spadar och grävmaskiner hade börjat sitt verk? Jo, innehavarna av kvarnar och kraftstationer i Hornborgasjöns utlopp märkte en vacker dag att än sinade. De reste upp till sjön för att se hur det var fatt och upptäckte då att utloppet var förbyggt med en fångdamm och att man som bäst var i färd med att gräva en sänkningskanal. Män hade helt enkelt försummat att underrätta verksägarna, och domen hade vunnit laga kraft utan deras hörande.

Detta låter otroligt, men är bokstavligen sant. Och det blir värre.

Den närmaste följden var många, och dyrbara rättegångar. Tjugu års processande ledde fram till en förlikning mellan verksägarna och sänkningsföreningen. Men under tiden hade allmänna intressen gjort sig hörda. Det gällde här ett särpräglat och intressant naturlandskap, som med fog kunde anses vara en tillgång för hela nationen; kammarkollegium, som är satt att föra det allmännas talan, anmälde sig också som part i målet. Den 11 maj 1933 kom slutligen vattendomstolens utslag, som noga reglerade kanalernas sträckning och utförande och stipulerade att den nordöstliga delen av sjön, nära nog hälften, skulle invallas till skydd för fågellivet.

Därmed hade man ett domslut i saken. I rättvisans namn bör först sägas att detta domslut på vissa punkter var illa övertänkt och syrkt att efterkomma. Att den föreskrivna invallningen ej har blivit gjord får nog skrivas på själva domens konto; en sådan invallning skulle tekniskt ha varit svår, om inte omöjlig, att utföra och kunde knappast ha gjort någon nytta. Men här vidare! En avloppskanal, som helt utan tillstånd hade gjorts från sjöns djupaste del, har sedan i två årtionden fått förbli öppen och först på sistone proppats igen. De kanaler slutligen som finns upptagna i vattendomstolens utslag har under senare år utvidgats betydligt över de ursprungligen planerade måtten.

Sänkningsföreningen, eller rättare sagt dess ledning, har alltså behagat effektuera de delar av domen som gällde vattenavtappning och i dessa stycken gjort mer än så. I övrigt har domen helt kallblodigt nonchalerats.

Följden av allt detta kan för Hornborgasjöns del uttryckas med ett enda ord: katastrof. Det hittra i saken, det outhärdliga, är att förströelsen åker i onödan. Vinsten är, högt räknat, 16.000 kr. per år i ökad avkastning från åkerjord. Förlusten är, lågt räknat, 150.000 kr. per år. Detta i reda pengar. Till skulderna i denna himmelskriande bankrutt skall läggas förlusten av ett stort stycke svensk natur av ojämförligt värde, ett fågelliv som var en fröjd för ögat och ekonomiskt sett gav en icke föraktlig avkastning, vidare ett fiske som — bara det! — skulle ha givit mer pengar än de olyckssaliga åkrar vilka blev den enda ruinerande vinsten av det hela och först och sist en trevnad som för alla kringboende var ett livsvärde av stora mått.

En juridisk för att par år sedan hade jag förlorat mig långt ut i den ledsamma småskog som fyller södra ändan av den förna sjön, mitt för Dagsnäs. Just här — på denna plats och vid denna årstid — famna före de stora sjösänkningarna ett överflöd av liv: fåglar svärmade över sävholmarna, fiaken slog till högre och vänster, och mellan blommande näckrosor speglade herrgårdsbyggnaden sin vita fasad i vattnet. Dagsnäs var en av landets vackraste gårdar. Allt detta tillhör en gången tid. En halvdöd sumpmark är nu bekvarnden till det berömda godset. Men också skönheten har ett ekonomiskt värde — i ett fall som detta tiodubbelt mot de låglända, svårdrinerade, växtnäringskrävande åkrar som har vunnits från sjön.

Skadegörelsen på denna natur har kostat det svenska folkhushållet stora pengar och kommer att dra med sig nya kännbara förluster, om förströelsen får tid att fullbordas.

Vad man nu hoppas och kräver — jag citerar här en av P. O. Swanberg författad utredning i ämnet, som står att läsa i Svenska naturskyddsföreningens årsbok 1953 — är att en omprövning av Hornborgafrågan snarast vidtas och att därvid det allmänna i rättsligt hänseende jämställes med övriga parter, att ärendet nu får en effektiv teknisk behandling och att dess avgörande kraftigt påskyndas till motverkande av den onödiga skadegörelse som har skett under senare år.

Det är en allmän angelägenhet och i rättsväsendets namn ett anständighetskrav att en ny dom får återställa laglig ordning i Hornborgasjön.

CARL FRIES

Två tidigare artiklar av Carl Fries i ämnet stå att finna i tidningen: 27/4 ("Fallen och Arkadien") och 29/4 ("Hornborgabygden").

Fånge i Korea

BARA ett par veckor av Koreakriget hann den brittiske krigskorrespondenten *Philip Deane* uppleva på rätt håll om frontlinjen innan han togs till fånga, men han blev veteran på de veckorna. Över huvud taget framstår det, vartefter återvittnesskildringarna från krigsutbytet börjar publiceras, mer och mer som ett mirakel att de bopraktiserade FN-trupperna någonsin lyckades stabilisera fronten kring Taegu, där pluton stod, mot regemente, kompani mot division och där general William Dean egenhändigt sköt sönder röda stridsvagnar med en av divisionens få kvarvarande bazokor.

Fånge i Korea (Ljus, 12: 75) har en lägmåld intensitet och objektivitet som griper. Berättas det sida

Värt att veta om Frankrike

EN resehandbok eller någon sorts vägvisare anses nog oumbärlig av de flesta som tar sig ner till Frankrike. Hur skulle det då vara att dessutom skaffa sig en liten lättlast och behändig bok där man fick veta en smula om hur det är ställt i landet, hur det kommit sig att fransmännen har det som de har det (och det är ganska besvärligt) på olika områden? Även om det varken ges rekommendationer till några nattklubbar eller ens anvisningar till några bildäror numera i *Hans Grangviists* nyligen utgivna bok *Frankrike* (Utrikespolitiska institutets serie, KF:s förlag, 6:50) skulle man vilja påstå att också en vanlig Parisresenär har direkt behållning av att läsa den, i varje fall om han är ute efter något mer än de allra ytligaste turistintrycken.

Det är en förträfflig övegsikt, saklig och koncentrerad, men skriven med det inifierade intresse som ger liv också åt s. k. torra data. Liksom i de tidigare arbetena i samma serie finner man hos Grangviet en presentation av politiska, sociala och ekonomiska förhållanden samt en resumé av Frankrikes historia efter Paris befrielse sommaren 1944. Författaren påpekar hur de Gaulle till en början härskade "praktiskt taget envåldigt", något som bl. a. medförde att vid Tysklands sammanbrott mer än en miljon franska soldater kämpade i de allierades armeérna — ett led i generalens enstaka ansträngningar att återföra Frankrike till dess forna stormaktsställning. Ett annat försök till storpolitisk renässans betecknade den fransk-ryska alliansen hösten 1944, vilken förhoppningsfullt drömmar om Frankrike som vägmästare mellan öst och väst: snart skulle man dock i Paris bli småtssint varse att Moskva inte hyste någon som helst verklig respekt för det förgreade Frankrike.

En smula missvisande ter sig uppgiften att man vid utrensningarna efter kriget i allmänhet gick "mycket försiktigt fram". Av de 2.853 dödsdomar som avkunnades av de olika befrielsen upprättade speciala domstolarna fullföljdes visserligen "endast" 767. Men dessutom förekom före befrielsen 5.234 och efter befrielsen 3.114 likvideringar ("avrättningar utan betryggande rättsliga garantier" är det officiella uttrycket), vartill kommer 1.325 av illegala domstolar fällda och fullföljda dödsdomar. Efter ockupationstidens terror följde på sina håll en kort tid av otyglad vedergällning.

I avsnittet om de politiska partierna fäster man sig vid upplysningen att inte bara kommunisterna utan också folkrepublikanerna har en större procent arbetare än om sina led än socialdemokraterna, som numera främst tycks vara en lägre tjänstemännens och funktionärernas parti. När det gäller kolonialpolitiken påpekar författaren hur det under mellankrigstiden ofta ansågs att fransmännen med sin hårs anknytning mellan moderland och besittningar hade lyckats bättre än engelsmännen, vilkas enda framtidsperspektiv tycktes vara imperiets upplösning.

Efter det andra världskriget visade sig detta vara en felbedömning. "Medan britterna kunde lösa banden med kolonierna utan att förlora den gemensambetskänsla som samvältet skapade, ställdes fransmännen inför alternativet att antingen behålla ett fast grepp över kolonierna eller se hela eller delar av detta maktäg vilka gjida sig helt ur händerna. Den slutlichet i relationerna mellan moderlandet och kolonierna som den brittiska samväldespolitiken medför har saknats för Frankrikes vidkommande." Sent omsider har man genom upprättandet av Franska unionen tagit ett steg i den brittiska riktningen, men författaren tycks ställa sig skeptisk till möjligheterna att nu lösa det franska kolonialproblemet. Inte minst ödesdiger har varit den press som de reformfientliga franska kolonialintressena har övat på myndigheterna i Paris. Sitet ängrar man i dag bittert att man t. ex. 1946 låt förmå sig att avvisa Ho Chi Minhs förslag om en uppgörelse i godo beträffande Indokina, en uppgörelse som kanske hade kunnat förhindra ett av de mörkgående kapitlen i Frankrikes moderna historia.

ULF BRANDELL

HAR NI FOT-ONT?

Låt MR E. BEER från Scholls världsberömda London-klinik kostnadsfritt undersöka Edra fötter. Han ger

DEMONSTRATION av Dr Scholls skor

— vetenskapligt utformade för god fot-komfort

men Ni får även sakkunnig råd när det gäller användningen av de berömda Scholl-artiklarna för god fotvård, samt anvisning på den hjälp de svenska Scholl-klinikerna lämnar.

★ *Demonstrationerna pågår till den 8 maj. Passa på tillfället att få varaktig hjälp för Edra fotbesvär!*

Dr Scholl's skor betyder hjälp mot fotont. De behöver ej göra in. och de behåller sin perfekta passform samtidigt som de är elegantа. Skorna finns i hel- och halvnummer, samt i stora bredder av varje längdnummer — varje fotyp kan få sin rätta sko.

Scholl's FOTVÅRD

Kungsgatan 19 — tel. (växel) 23 07 85

pro

lovordas av svenska tandläkare *

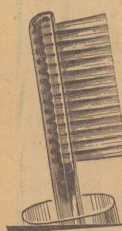

★ "Den är oläderes utmärkt och en fullkomlig kontrast till tidigare använda."

★ "God rengöringseffekt — skonsam mot tandköttet."

★ "Är behaglig i användningen, har god rengörande förmåga, irriterar ej tandköttet."

★ "Uppfyller alla krav på en fullgod tandborste."

Pro i genomskinligt, hygieniskt resefodral 2.50
Barnmodellen 1.50

• pro rengör djupare!
• pro polerar effektivare!
• pro masserar säkrare!
• pro skyddar farozonen!

PRO — tandborsten av Prolon med sina 1.500 tunna, smidiga och fjädrande borstlisrer blev en sensation i Amerika och har haft samma framgång även i Sverige.

Pröva PRO och lägg märke till hur Ni med den kan nå även de tandpartier som är oåtkomliga med en tandborste av äldre typ — och hur stimulerande dess milda massage är för tandkött och tänder. PRO gör tänderna renare och vitare och tandköttet friskare. Finns även Pharmodell!

SNÆVIST, HOLME & CO AB, STOCKHOLM

Parba rakcrème -det syns och känns

. . . och tänk så enkelt och smärtfritt man klarar rakningen. Parba nya rakcrème innehåller lexin, som är bakteriedödande och motverkar hudirritationer. Parba nya rakcrème har dessutom en enastående förmåga att snabbt mjuka upp skäggbotten — man riktigt känner hur effektivt det rinkiga, finblåsiga löddret är. Här efter vad den kostar — Ni blir förbluffad över det låga priset.

BARNÄNGEN

En bra rakcrème fordrar ett bra rakblad — rostfria MATADOR *(köldhärdade)*

Lekande *lätt* med Lambretta

Provkör en elegant Lambretta som Ni alltid åker "klädren" på.

Generalagent för Sverige: BIL & TRUCK Odinsplatsen 9 Göteborg Tel. 17 27 10

Återförsäljare i Stockholm: Stockholms Scooter AB, Linnégatan 18, tel. 62 61 31. Hallsén-Motor, Kronobergsgatan 9, tel. 51 70 51. Hallsén-Motor, Södermannagatan 18, tel. 40 20 81. Jarls Sport & Motor AB, Rådmansgatan 25, tel. 20 06 76. Eskilstuna: Firma O. Ohlsson, Kungsgatan. Flen: Ivor Asplunds Järnaffär, tel. 231, 130. Johanneberg: K. Tidermans Rep.-verkstad, tel. 258 (via Sundsvall). Katrineholm: AB Gunnar Larsson, tel. 2301. Kungsör: Folke Karlssons Cykel- & Sportaffär, tel. 337. Luleå: Luleå Bil- & Ringcentral, tel. 1513, 4011, 4012. Nyköping: Automobilfirma Åke Ramén AB, tel. namnanrop. Piteå: Tage Rams Bilaffär, tel. 1464. Skellefteå: Motorfirman M. Lindberg, tel. 14040. Skönsberg: Eriksson & Johansson Motorverkstad, tel. 4164. Solna: Roos Cykel & Sport, Råsundavägen 239, tel. 27 85 72. Söderhamn: Motorcentralen, tel. 1450. Vansbro: Firma Cykel & Sport. Vindeln: Järnbolaget. Västerås: Automobilfirman Yngve Svensson, tel. 37170. Örebro: Folke Andersson Cykel Sport & Motor, tel. 14408. Backe: Firma Einar Svensson. Eskilstuna: Torsten Arvidssons Eftr., tel. 31038. Veda: Gustaf Fröberg Cykel- & Motorverkstad, tel. Norrängrå 76. Östersund: Automobilfirman Sandström & Ljungqvist, tel. 17140.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.